

Den 'spiritualistiske' sovs var virkelig gængs i overgangen fra 70'ernes slutning til firsernes begyndelse. Det var de centraleuropæiske og russiske dissidenter, der brugte den først, fordi de havde opgivet "homo sovieticus" og ikke ønskede, at de selv skulle fremstå som politiske kritikere, men gerne som "kulturkritiske" eller netop "åndskritiske" eller spirituelle modstandere af totalitarismen.

Det var hypotesen om, at totalitarismen er uden indhold og kun vil sin egen opretholdelse overalt, der medfører, at kultur og åndelighed kan blive til modstandsformer: Det blev kaldt 'dissidens' eller systemkritik. – Det vrimlede med talsmænd for denne hypotese for 40 år siden, og Gallimard søsatte tidsskriftet *Le débat* med magtcentret Pierre Nora som leder for at forsvare den: Milan Kundera, Antonin Liehm og hans *Lettre Internationale*, Joseph Brodsky, Marcel Gauchet, Solsjenitsyn-oversætteren m.m. Georges Nivat, der netop skrev om denne dimension i *Le débat*; men også poststrukturalister som først Michel Foucault og siden Umberto Eco positionerede sig her.

Så det eneste Foucault gjorde, var, at han indskrev Shah-regimet i den totalitære blok, og Irans dissidente kritikere i en kulturel modstandsbevægelse. Forskellen var så, at Foucault havde større tillid til de iranske masser end de øst- og centraleuropæiske systemkritikere havde til masserne hjemme i Europa, når man ser bort fra situationen i Polen, hvor Solidaritet og den katolske kirke, der fik sig en pave i de år (Wojtyła), kunne ligne "iranske tilstande"...

Den iranske jurist og Nobel-Fredsprismodtager Shirin Ebadi (og mange andre iranske forfattere) har skrevet fine analyser af netop denne dimension i den iranske revolution samt om de illusioner, der blev skabt ved den lejlighed. Lidt ligesom i Polen i øvrigt...

Note ved Carsten Juhl, 14-07-2018